IV

(Informace)

INFORMACE ORGÁNŮ, INSTITUCÍ A JINÝCH SUBJEKTŮ EVROPSKÉ UNIE

RADA

Závěry Rady ze dne 26. listopadu 2012 o gramotnosti

(2012/C 393/01)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

S OHLEDEM NA:

1. závěry Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“) [1], ve kterých byl stanoven cíl snížit do roku 2020 podíl žáků s problémy v základních dovednostech (čtenářská gramotnost, matematika a přírodní vědy) na 15 %;

2. usnesení Rady ze dne 20. prosince 2011 o obnoveném evropském programu pro vzdělávání dospělých [2], jehož cílem je zvýšit úroveň gramotnosti a znalosti základních početních úkonů u dospělých a v širší míře zajistit vzdělávání pro Evropany s nízkou kvalifikací,

A ZEJMÉNA PŘIPOMÍNAJÍC:

závěry Rady ze dne 19. listopadu 2010 o zvyšování úrovně základních dovedností v rámci evropské spolupráce v oblasti školství pro 21. století [3], ve kterých byl znovu potvrzen závazek členských států v souvislosti s jejich reformním úsilím řešit podobu vzdělávacího programu (kurikula) a podporu gramotnosti v rámci vzdělávacího programu na všech úrovních vzdělávání, podporovat motivaci k četbě, zejména mezi chlapci, zkoumat vliv nových technologií na čtení dětí, aby byly využity možnosti, které tyto technologie představují pro nové formy učení, poskytovat více podpory slabým čtenářům a žákům z rodin migrantů; podporovat vzdělávání učitelů související s osvojováním čtenářské gramotnosti a posilovat étos škol;

VYMEZUJÍC:

gramotnost jako zahrnující kompetence čtení i psaní, které napomáhají porozumění různým formám informací, jejich používání a kritickému posouzení, a to včetně psaných, tištěných, elektronických textů a obrázků, přičemž koncept gramotnosti se vztahuje na základní, funkční a všestrannou gramotnost [4],

VÍTÁ:

zprávu skupiny odborníků EU na vysoké úrovni pro gramotnost [5], ve které jsou uvedeny hlavní skutečnosti týkající se aktuální situace v oblasti gramotnosti v EU, a vyzývá k činnosti za účelem zlepšení úrovně gramotnosti v rámci Unie.

S OHLEDEM NA:

konferenci předsednictví „Gramotnost pro všechny“ konanou ve dnech 5. a 6. září 2012 v Nikósii, na které byly závěry skupiny na vysoké úrovni poprvé představeny

a na neformální zasedání ministrů konané ve dnech 4. a 5. října 2012 v Nikósii, na němž ministři školství ze zemí EU jednali o otázkách týkajících se gramotnosti;

BEROUC NA VĚDOMÍ, ŽE:

1. gramotnost je kompetencí, která v životě člověka hraje klíčovou roli, neboť umožňuje jednotlivým občanům rozvíjet schopnosti reflexe, verbálního vyjadřování, kritického uvažování a empatie, posiluje osobní rozvoj, sebevědomí, vědomí vlastní identity a plnou účast v digitální a znalostní ekonomice a společnosti;

[1] Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2.
[2] Úř. věst. C 372, 20.12.2011, s. 1.
[3] Úř. věst. C 323, 30.11.2010, s. 11.

[4] Základní gramotnost: schopnost rozpoznávání písmen, slov a struktur textu, která je nezbytná pro čtení a psaní na úrovni dodávající sebevědomí a motivaci k dalšímu rozvoji.
Funkční gramotnost (jazyková): schopnost číst a psát na úrovni, která člověku umožňuje rozvíjet se a fungovat ve společnosti, doma, ve škole i v zaměstnání.
Všestranná gramotnost: schopnost využívat dovednosti číst a psát pro vytváření, chápání, výklad a kritické hodnocení písemných informací. Je základem pro digitální účast a informované rozhodování týkající se financí, zdravotnictví apod.;

[5] http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-final-report_en.pdf

2. nízká úroveň gramotnosti brání hospodářskému růstu a omezuje jeho udržitelnost. Dosažení cíle EU, pokud jde o snížení podílu patnáctiletých, kteří mají problémy se čtením, pod hranici 15 %, může pro členské státy představovat značný ekonomický přínos;

3. úroveň gramotnosti ve většině evropských zemí stagnuje a nejméně 1,1 milionu patnáctiletých (tj. každý pátý) nedosahuje z hlediska gramotnosti adekvátní úrovně ([1]);

4. gramotnost je předpokladem k veškerému dalšímu učení. Řešení nízké úrovně gramotnosti je účinným způsobem, jak bojovat proti základním příčinám předčasného ukončování školní docházky, nezaměstnanosti a omezené účasti v celoživotním učení u lidí s nízkou úrovní vzdělání;

5. stupňující se digitalizace vyžaduje stále vyšší úroveň gramotnosti, včetně schopnosti kriticky hodnotit texty, pracovat s různými formami textů, chápat obrazy a porovnávat a spojovat si různorodé informace. Kompetence v oblasti psaní navíc nabyla na významu a viditelnosti i díky sítím sociálních médií;

6. pokud jde o výsledky vzdělávání, existují ve všech evropských zemích velké rozdíly mezi sociálně a ekonomicky zvýhodněnými a znevýhodněnými žáky. V mnoha zemích EU žáci z rodin z nejnižšího kvartilu dle sociálního statusu zaostávají o více než dva nebo dokonce tři roky za studenty z nejvyššího kvartilu, přičemž v několika málo zemích bývají znevýhodnění studenti obvykle od 15 let považováni za funkčně negramotné;

7. existují značné a stále se prohlubující rozdíly mezi výsledky ve čtení u chlapců a děvčat ve věku 15 let, které ukazují, že mezi nimi existuje rozdíl přibližně jednoho roku, přičemž důvody jsou převážně motivační;

8. v oblasti odborného vzdělávání a přípravy je v některých případech nedostatečná podpora zlepšování základních dovedností a chápání významu gramotnosti v kontextu pracovních dovedností;

SOUHLASÍ S TÍM, ŽE:

1. gramotnost není pouze otázkou vzdělávání, nýbrž i otázkou osobní, ekonomickou, kulturní a sociální. Vzhledem k výše uvedenému a za účelem vytvoření široké odpovědnosti je třeba do všech iniciativ v zájmu zlepšení úrovně gramotnosti zapojit celou řadu společenských subjektů – včetně podniků, sdělovacích prostředků, nevládních organizací, sociálních partnerů, poskytovatelů neformálního vzdělávání kulturních institucí, jakož i sociálních služeb a služeb zaměstnanosti a zdravotnictví na místní úrovni;

2. vytvoření prostředí podněcujícího gramotnost v zájmu podpory čtení a zlepšování výsledků v oblasti gramotnosti vyžaduje vyšší dostupnost různých materiálů k četbě ve školách, v knihovnách a mediatékách, ale i na nekonvenčních místech a doma, a větší podporu rodinám od velmi raného věku. Je třeba zlepšit informovanost rodičů o této otázce, aby si byli vědomi zásadní úlohy, kterou mohou rodiče hrát při zvyšování gramotnosti svých dětí a jejich motivování a podněcování k četbě, a to jak v raném dětství, tak i v průběhu školní docházky dětí;

3. je naléhavě třeba zvýšit účinnost opatření přijatých v rámci členských států i na úrovni EU s cílem zlepšit gramotnost u dětí a dospělých, zejména u těch, kteří pocházejí z ekonomicky a sociálně znevýhodněného prostředí. Je empiricky doloženo, že programy pro výuku gramotnosti v rodinách jsou nákladově efektivní a vysoce účinné;

4. účast na vysoce kvalitním předškolním vzdělávání a péči, jež zajišťují jazykový vývoj založený na hře a stimulaci pod vedením kvalifikovaných pracovníků, je zásadní pro omezení sociálních a ekonomických rozdílů a dává dětem pevný základ pro pozdější život;

5. pracovníci v oblasti předškolního vzdělávání a péče a učitelé prvního stupně základních škol by měli mít potřebné kompetence, pokud jde o včasnou diagnostiku a řešení jazykových obtíží a specifických poruch učení;

6. případně je třeba posílit pedagogické kompetence učitelů prvního stupně základních škol, pokud jde o výuku čtení a psaní, například za pomoci pedagogického využívání informačních a komunikačních technologií. Podpora učitelů na druhém stupni základních škol a na středních školách při výuce gramotnosti napříč všemi předměty a případná podpora přístupu všech učitelů k odbornému poradenství navíc pomůže k dosažení a ke konsolidaci dalšího pokroku;

7. dopad nových technologií na gramotnost dosud nebyl systémy vzdělávání zcela zohledněn; motivaci žáků a studentů může posílit revize učebních materiálů a metod vzhledem ke stupňující se digitalizaci, jakož i podpora učitelů při využívání nových pedagogických postupů;

8. je třeba podporovat hodnocení jazykové úrovně a úrovně gramotnosti dětí nově příchozích migrantů i dospělých migrantů v jazyce (nebo jazycích) země pobytu, a těmto skupinám by měla být poskytována více individualizovaná podpora. Pokud by to bylo považováno za vhodné a dovolily by to zdroje, mohla by být poskytována rovněž podpora v původním jazyce;

([1]) Pro účely tohoto dokumentu odpovídá neadekvátní úroveň gramotnosti schopnosti v oblasti čtení maximálně na úrovni 1 podle programu pro mezinárodní hodnocení žáků (PISA), což se rovná schopnosti používat nejzákladnější dovednosti v oblasti čtení, jako je chápání slov a psaní jednoduchých vět. Žáci na této úrovni nejsou schopni srovnávat, rozlišovat, třídit, propojovat nebo posuzovat informace, neumějí pracovat s dlouhými, složitými, protichůdnými nebo neznámými texty, nedovedou z textu vyvozovat teze na základě vlastních zkušeností, vytvářet hypotézy nebo text kriticky hodnotit.

9. prostřednictvím standardů a nástrojů hodnocení odlišených v závislosti na věku vzdělávaných by měly být podporovány soudržnější vzdělávací programy zaměřené na gramotnost, včetně komplexního zařazení gramotnosti do školních vzdělávacích programů a vytvoření vzdělávacího programu v oblasti gramotnosti pro dospělé, a měla by být účinně zajištěna jejich kvalita;

10. základem strategií zaměřených na zvyšování informovanosti o problémech gramotnosti ve společnosti jako celku by mělo být monitorování úrovně dovedností u dospělé populace a zapojení podniků, sdělovacích prostředků, nevládních organizací, sociálních partnerů, kulturních institucí, jakož i sociálních služeb, služeb zaměstnanosti a zdravotnictví na místní úrovni;

11. diverzifikace a zvyšování kvality při zajišťování gramotnosti u dospělých vyžaduje cílené odborné pedagogické vzdělávání učitelů činných v této oblasti, vzdělávací program úzce spojený s dovednostmi potřebnými pro práci, k němuž by byly k dispozici vhodné materiály, přiměřenou délku a intenzitu kurzů, podporu informačních a komunikačních technologií a metody hodnocení.

VYZÝVÁ PROTO ČLENSKÉ STÁTY, ABY:

1. prostřednictvím monitorování a sběru údajů zajistily účinnou empirickou základnu a maximálním způsobem přitom využívaly stávajících zdrojů, jako jsou výzkumy programu pro mezinárodní hodnocení žáků (PISA) a programu pro výzkum gramotnosti dospělých (PIAAC);

2. rozvíjely přístupy v zájmu zlepšování gramotnosti, které v sobě jako součást širších strategií spojují konkrétní příspěvky všech příslušných subjektů, organizací a orgánů, a to z oblasti vzdělávání i mimo ni, a případně posilovaly spolupráci, pokud jde o iniciativy v oblasti gramotnosti pořádané místními, regionálními a celostátními orgány, sociálními partnery a zástupci učitelů, rodičů a osob účastnících se dalšího vzdělávání;

3. podporovaly přijetí na širokém základě založených opatření na zvyšování informovanosti, aby si veřejnost nepřestávala problematiku gramotnosti uvědomovat a aby se téma nízké úrovně dovedností spojených s gramotností ve všech věkových skupinách detabuizovalo. Zejména zaměstnavatelé by měli být lépe informováni o tom, jaký motivační a ekonomický přínos představuje zvyšování dovedností spojených s gramotností u zaměstnanců, a měli by být povzbuzováni k přijetí vhodných opatření;

4. prosazovaly rozvoj a provádění programů pro výuku gramotnosti v rodinách, zejména v případě rodin sociálně a ekonomicky znevýhodněných, aby byli rodiče i další členové rodin podporováni ve zlepšování dovedností souvisejících s gramotností u sebe i u svých dětí;

5. prosazovaly všeobecný spravedlivý přístup k vysoce kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči jakožto zásadní příspěvek ke zmírňování sociálních a ekonomických rozdílů;

6. průběžně přezkoumávaly učební materiály a metody s ohledem na stupňující se digitalizaci s cílem podpořit motivaci učících se osob a lépe využívat možností neformálního vzdělávání, a podporovaly vytvoření softwaru pro školy, aby učitelé mohli snáze koncipovat nové přístupy v zájmu zlepšování gramotnosti;

7. podporovaly vypracování jasných pokynů týkajících se kompetencí, které učitelé potřebují při výuce čtení a psaní jak na školách, tak i v rámci dalšího vzdělávání, a prosazovaly tak individualizovaný přístup k výuce na základě konkrétních potřeb;

8. zvyšovaly informovanost a znalosti učitelů, pokud jde o teoretické základy učení směřujícího ke zvyšování gramotnosti a výuky gramotnosti, díky čemuž by učitelé byli schopni odhalit a řešit u svých žáků specifické poruchy čtení a psaní, a prosazovaly dostupnost odborného poradenství a případně podporu specializovaných učitelů;

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY A KOMISI, ABY:

1. o svých opatřeních v zájmu zlepšení úrovně gramotnosti ve všech věkových skupinách a případně o dopadu těchto opatření informovaly v příští společné zprávě Rady a Komise o provádění strategického rámce evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020) v roce 2015;

2. využívaly všech příslušných opatření stávajícího programu celoživotního učení a budoucího programu EU v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, jakož i zdrojů Evropského sociálního fondu, k podpoře a šíření inovačních přístupů v zájmu lepšího dosahování gramotnosti v celé EU a k posilování empirické základny pro účely vytváření budoucích politik. Aniž jsou dotčeny výsledky jednání o příštím víceletém finančním rámci, Rada dále členské státy a Komisi vyzývá, aby podpořily strategičtější a více meziodvětvová opatření v rámci budoucího programu EU pro oblast vzdělávání a odborné přípravy zaměřená na oblast gramotnosti, aby byly stimulovány inovace a zlepšila se účinnost politických opatření;

3. případně zajistily, aby otázky gramotnosti byly odpovídajícím způsobem zahrnuty do procesu Evropa 2020.

VYZÝVÁ KOMISI, ABY:

1. podporovala evropskou spolupráci v otázkách gramotnosti, zejména prostřednictvím rozvoje sítě evropských organizací členských států působících v této oblasti, za účelem prosazování nadnárodní spolupráce a podpory rozvoje vnitrostátních politik zaměřených na gramotnost, a zorganizovala spolu se zainteresovanými členskými státy týden nazvaný *Evropa ráda čte*, zaměřený na zvyšování informovanosti veřejnosti o otázkách gramotnosti napříč EU;

2. v roce 2013 předložila zprávu o politické spolupráci v oblasti základních dovedností, v níž budou popsány účinné politiky zaměřené na snížení podílu osob, které v rámci celého spektra celoživotního vzdělávání dosáhly pouze nízké úrovně gramotnosti a znalostí matematiky a přírodních věd, a v níž bude důraz kladen na dovednosti a kompetence v oblasti čtení i psaní;

3. zajistila, aby se iniciativy Komise týkající se informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání, jakož i v oblasti mládeže, plně zaměřovaly na výzvy a příležitosti v oblasti gramotnosti, které s sebou přináší digitalizace a nové technologie;

4. usnadnila identifikaci, analýzu a sdílení osvědčených postupů, pokud jde o politické iniciativy zaměřené na zvyšování úrovně gramotnosti všemi vhodnými prostředky, mimo jiné i za pomoci nástrojů dostupných v rámci otevřené metody koordinace a nové stránky na internetových stránkách Europa věnované gramotnosti;

5. využívala pravidelně se opakující monitor vzdělávání a odborné přípravy, aby byly k dispozici srovnatelné údaje a analýza pokroku, pokud jde o dosažení referenčního rámce „ET 2020“ v oblasti základních dovedností, a aby byla posílena empirická základna pro účely vytváření politik v oblasti gramotnosti;

6. využívala nový rámec spolupráce s OECD [1] v oblasti vzdělávání k posílení dostupnosti vnitrostátního monitorování a sběru údajů.

---

[1] Mělo by být zajištěno právo na účast všech členských států v práci této organizace.